

Eten doet leren

Een maaltijd voor kinderen op of via school

Verkenning voor ministerie van OCW, november 2022

Rode
Kruis

10 november 2022,

Projectvoorstel 'eten doet leren': aanleiding en doelstellingen

Achtergrond en aanleiding

CPB, Nibud en andere expert organisaties maken zich zorgen over de aanzienlijke **groei in armoede** door de inflatie en de toename van energiekosten. Het Rode Kruis en het Jeugd Educatiefonds delen deze zorg. Ze zien een **toename van hulpvragers/ aanvragen** voor eerste levensbehoeften in hun programma's.

Op 22 september heeft de Tweede Kamer **de Motie Dassen en Paternotte** aangenomen. Deze omvat:

- Bieden van een **maaltijd op school** (nb lunch, ontbijt)
- In het bijzonder op scholen in **kwetsbare wijken**
- Beschikbaar budget: **100 miljoen** uit onderuitputting budget OCW 2022
- Toevoegen als **optie** aan de investering van de rijke school dag – invoering versnellen

Gezamenlijk programma : Eten doet leren

De doelen van de motie Dassen/Paternotte liggen in het hart van de **missies** van Het Jeugdeducatiefonds en het Rode Kruis. We **bundelen** dan ook graag **de krachten** om, op verzoek van OCW, aan te geven hoe we kunnen helpen bij het uitvoeren van de motie middels de inrichting van een programma '**Eten doet Leren**'. Met dit programma geven we – in samenwerking met relevante partners - invulling aan de volgende doelstellingen:

Primair:

- Zorgen dat **kinderen** in voedsel nood een **maaltijd op of via school** kunnen krijgen.
- **Faciliteren dat scholen** kinderen toegang kunnen geven tot een (extra) maaltijd

Secundair:

- Vliegwielen zijn voor de rijke schooldag
- Kinderen in voedsel nood verder helpen

Rode
Kruis

ontwikkeling voor alle kinderen

Projectvoorstel 'eten doet leren' - scope en opzet

In scope van het programma zijn:

- a) **Financiering** en **ondersteuning** van **maaltijden op of via school**: ontbijt, lunch, naschoolse maaltijd/gezonde snack.
- b) Scholen binnen het **Primair Onderwijs** en **Voortgezet Onderwijs**. Op een wijze **die bij hen** en hun leerlingen **past**.
- c) In **kwetsbare wijken** met minimaal 50% leerlingen die in armoede opgroeien (gezinsinkomen tot 150% van het sociaal minimum, objectieve data uit NCO rapportage schoolbestuur)
- d) Voor **kwetsbare kinderen** PO en VO die een (hoge kans op) voedselnoed hebben maar niet op een school zitten als genoemd onder c)
- e) Het leggen van een basis voor **duurzame inpassing** voor maaltijden op school in het kader van de Rijke Schooldag

Buiten scope van het programma zijn:

- **Rijke schooldag** en andere bredere initiatieven
- Wij nemen de **verantwoordelijkheid** voor de uitvoering van de motie **niet** over
- Passende **structuur** voor **financiering**

Opzet van het programma:

- Scholen krijgen een **vrijblijvende 'Menukaart'** aangeboden met een aanbod dat hen **ontfast** en voldoet aan de **doelstellingen** van de subsidie. Deze Menukaart kan in samenspraak met scholen met wie het Jeugdeducatiefonds al een samenwerking heeft op het gebied van ontbijtjes ontwikkeld worden. Ook de ervaringen met het lopende voedselprogramma van het Rode Kruis worden hierin meegenomen.

In het aanbod staan de volgende routes centraal:

- het aanvragen van **subsidie voor een maaltijd** op school voor (alle of een deel van) hun kinderen. Conform bestaande Jeugdeducatiefonds methode.
 - het aanvragen van **voedselhelp 'in natura'** op school in de vorm van voedseltassen en/of voedselkaarten voor (alle of een deel van) de kinderen. Conform huidige Rode Kruis model
 - **Individuele hulp** in de vorm van wekelijkse voedseltassen en/of voedselkaarten voor kwetsbare kinderen die door school worden opgegeven. Conform huidige Rode Kruis model
-
- Scholen maken **zelfstandig een keuze** uit één, of een combinatie, van de opties. Hierdoor kan ook worden **aangesloten op** lokale initiatieven en eigen **initiatieven** van scholen
 - Een **gezamenlijk projectbureau/team** verzorgt de communicatie en voorlichting richting scholen rondom werkwijze, de Menukaart en opties, en opstarten van de activiteiten en de **subsidie-aanvraag** en bijbehorende verantwoording. Ook worden scholen proactief geattendeerd op de mogelijkheden die 'Eten doet leren' hen biedt.
 - In de uitwerking van het programma streven we **naar actieve samenwerking** met relevante netwerk **partners** en commerciële partijen, waar van toepassing. (Alliantie Kinderarmoede, JINC, JOGG, Nationaal Schoolontbijt, andere voedselleveranciers (zoals Tommy Tomato, Schoolfruit), en stichtingen).

Voorgestelde aanpak en tijdslijnen

Voorgestelde aanpak en tijdslijnen

Een project van deze omvang is niet eerder op deze manier uitgevoerd. We bouwen weliswaar voort op de reeds bestaande programma's en modellen van het JEF en het RK, maar opschaling naar *alle* PO en VO vraagt om een **gedegen voorbereiding**. Dan nog zullen we **ni** **doende leren, evalueren en bijstellen**. Het is dan ook zaak om snel van start te gaan.

We stellen de volgende stappen voor. Na elke stap is er een **go/no go moment** voor alle betrokken partijen:

1. Ontwerp- en voorbereidingsfase (half november t/m januari)

- **Ontwerpen** van de hulpverlening, van aanmelden t/m einde programma, voor verschillende menu-opties.
- **Uitwerken 'reis' van de hulpvrager**, menukaart, IT-systemen, communicatie, opschaling voedseltassen en voedselkaarten, help desk/ hulplijn, etc.
- Daarbij ook **definiëren van de rol van** commerciële partijen/ voedselleveranciers en het bredere netwerk aan **partners** (alliantie kinderarmoede, JINC, JOGG, etc)

2. Testfase, kleinschalige uitrol (februari)

- **Gecontroleerd starten**, waarbij hulpverlening goed wordt getest, geëvalueerd en waar nodig bijgesteld
- **Stap voor stap** uitrollen van IT-systemen en communicatie

3. Stapsgewijze opschalingsfase (vanaf maart)

- Stap voor stap **opschaling**
- Continue project **monitoring en evaluatie**

Rode
Kruis

ontwikkeling voor alle kinderen

Aannames, randvoorwaarden en risico's

Aannames en randvoorwaarden

De volgende aannames en randvoorwaarden zijn op dit projectvoorstel van toepassing:

- Om **snell impact** te kunnen maken is het van belang **nu te starten** met het ontwerp en de voorbereiding van het programma. Het ministerie staat garant voor de kosten van de **ontwerp- en voorbereidingsfase** die loopt van half november t/m januari. Het gaat hierbij om een team van **5 FTE**. Zodra de daadwerkelijke opdracht is verstrekt/subsidie is toegekend, zullen deze kosten hieruit worden vergoed.
- Kosten voor de **inrichting/aanpassing van IT-systemen ter ondersteuning van de uitgifte van de maaltijden** zijn onderdeel van het toe te kennen budget

Risico's

In de realisatie van de doelstellingen zien wij voornamelijk de volgende risico's:

Risico:

De gekozen **financieringsstructuur** van het Rijk sluit **beperkt** aan op **samenwerkingsmogelijkheden** met commerciële partijen, waar het bevoorrading van voedseltassen en verstrekken van voedselkaarten betreft. Hierdoor wordt publiek/private samenwerking in de realisatie bemoeilijkt. Dit kan gevolgen hebben voor de schaalbaarheid en praktische uitvoerbaarheid van het programma.

Maatregel:

OCW zorgt voor een duidelijke en toegankelijke **wijze van financiering** die ruimte biedt aan **samenwerking met private partijen**

Risico:

Niet alle scholen hebben **tijd en motivatie** om voor een relatief korte tijd (looptijd van het programma) een structuur **voor de uitgifte van de maaltijden** op te tuigen. Met als gevolg dat kinderen in voedselnoed **niet worden geholpen** en uitnutting van de 100 mio vertraagt.

Maatregel:

Programma als opstapje communiceren naar **lange termijn/duurzame inpassing** in de 'Rijke Schooldag'.

Ontzorgen van scholen dmv bieden ondersteuning/menskracht (in de vorm van een brugfunctionaris).

Beschikbaar houden van het **budget** in 2024 indien het in 2023 niet volledig is uitgenut.

Risico:

Het aantal aanvragen is groter dan voorzien waardoor het beschikbare budget **eerder** is uitgenut dan verwacht, en het programma eerder moet worden beëindigd

Maatregel:

Aanscherpen selectiecriteria **aanvragende scholen**

Kijken of er mogelijkheid is voor **aanvullende** financiering of voortzetting op een andere wijze

Rode
Kruis

ontwikkeling voor alle kinderen

Bijlage 1: (reeds bestaande) voedselprogramma Rode Kruis

Het Rode Kruis vindt toegang tot voldoende, gevarieerd eten een basislevensbehoefte, waar iedereen die zich in Nederland bevindt recht op heeft. Ongeacht wie ze zijn, of hoe ze in voedselnood zijn gekomen.

Wij maken ons zorgen over de voedselnood, die anno 2022 bestaat in Nederland. Deze is door covid-crisis uitvergroot, en neemt nu enorm toe door de inflatie en hoge energiekosten.

Boodschappen, dus eten, is de sluitpost van de huishoudbegroting. Het wordt gekocht van het geld dat mensen overhouden als alle andere lasten en schulden zijn betaald.

Rode Kruis startte met haar voedselprogramma toen corona uitbrak. Door de maatregelen kwamen (nieuwe) groepen mensen in voedselnoed die (nog) nergens anders terecht kunnen.

Met het stoppen van de maatregelen was de voedselnoed echter niet weg. Volgens eigen onderzoek zijn er in Nederland 400.000 mensen met voedselnoed die wel hulp willen, maar het niet kunnen vinden.

Inmiddels is ons voedselprogramma daarom een vast programma van het Nederlandse Rode Kruis.

Voedselprogramma activiteiten en aantallen maart 2020 t/m juni 2022

Boodschappenkaarten (fysiek en digitaal)	(bijna) 500.000 kaarten twv 15euro (7,5 miljoen euro)
Initiatieven ondersteund	126 partnerorganisaties
Warme maaltijden via diverse projecten	14.000 mensen geholpen
# voedselbanken ondersteund	34 (minimaal 20.422 mensen geholpen)
Kind en ontbijt	Ontbijttassen pilot, 260 kinderen worden geholpen, nu in opschaling
Voedselprogramma Cariben (mei 2020 t/m sept 2021)	(bijna) 100.000 mensen (bijna een kwart bevolking) ontvingen maandelijks boodschappenkaarten, kant-en klare maaltijden of voedselpakketten in drie landen

Vaste voedselprogramma gebaseerd op twee soorten hulpverlening

Boodschappenkaarten (via lokale partners)

Met boodschappenkaarten kunnen mensen bij de supermarkt zelf kopen wat ze het meest nodig hebben. Dit is daardoor zeer effectieve en efficiënte hulpverlening, zonder stigma. Lokale partners dragen hulpvragers aan.

Ontbijt voor basisschoolkinderen

Basisschool of wijkcentrum meldt kinderen aan voor wekelijkse ontbijttassen. Deze worden wekelijks opgehaald door de ouders. Kinderen krijgen zo naar school ontbijt mee als elk ander kind. Zit in opschalingsfase na succesvolle projecten in Friesland.

Rode
Kruis

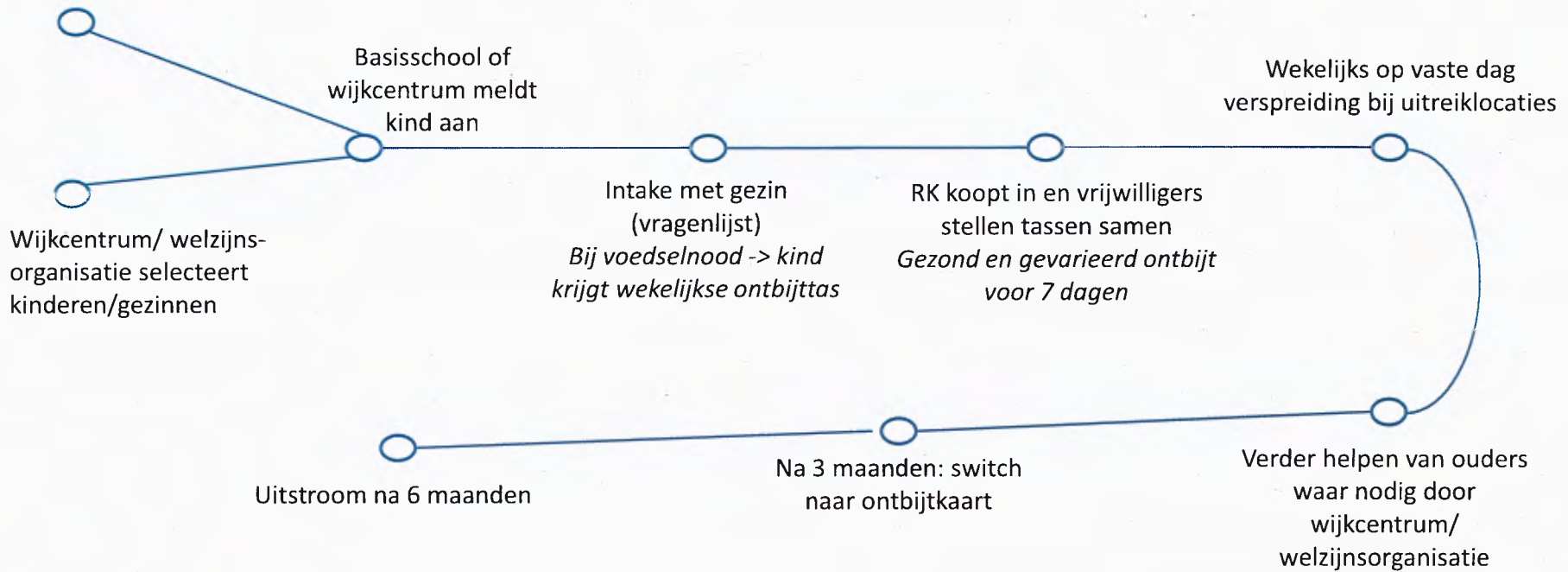

ontwikkeling voor alle kinderen

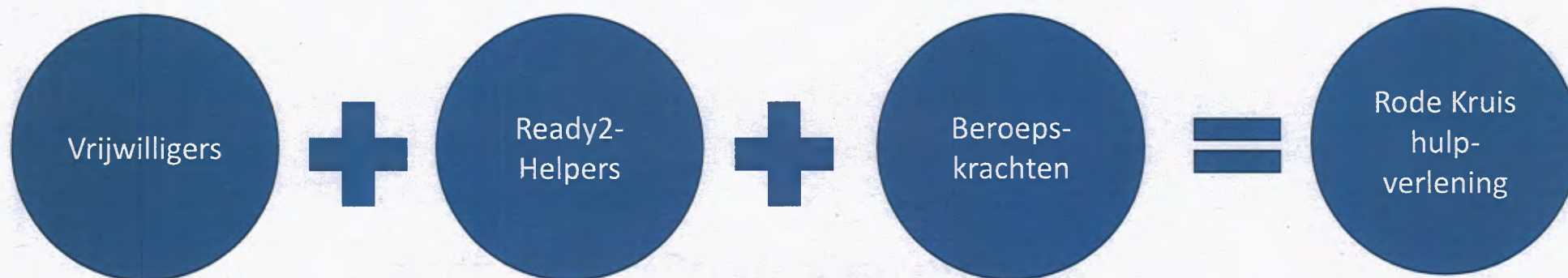
Hoe werken de ontbijttassen in Friesland?

Ter illustratie - lokale aanpassing vaak nodig, en ook aanpassing afhankelijk van schaal

Basisschool deelt brieven uit waarmee kind kan worden aangemeld

Rode Kruis vrijwilligers en Ready2Helpers

Het Rode Kruis heeft bijna 15.000 opgeleide vrijwilligers, en een burgernetwerk waar meer dan 100.000 mensen op zijn aangesloten. Ondersteund door beroepskrachten helpen zij mensen in Nederland die een tekort hebben aan een basislevensbehoefte. Ook ondersteunen zij slachtoffers én de overheid bij een crisis of ramp.

Rode
Kruis

ontwikkeling voor alle kinderen

Bijlage 2: Jeugdeducatiefonds

Rode
Kruis

ontwikkeling voor alle kinderen

Jeugdeducatiefonds

- **Wie in armoede opgroeit doet het minder goed op school.** Leerlingen in armoede stromen op een lager niveau uit, met negatieve gevolgen voor hun kansen, hun verdienvermogen en de samenleving van morgen.
- Investeren in gelijke kansen is ook investeren in primaire levensbehoeften. **Op een lege maag kun je niet leren.**
- **Armoede in Nederland neemt toe.** Door de hoge inflatie stijgt het aandeel personen in armoede tot 7,6% in 2023, voor kinderen is dat zelfs 9,5%. Net als voor de koopkrachtcijfers geldt dat deze cijfers de werkelijke problematiek nog onderschatten, zo schrijft het CPB, omdat het budgetaandeel van energie in de basisbehoeften relatief groot is, en de prijsstijgingen rond de armoedegrens dus harder aankomen. Wanneer we hiervoor corrigeren, stijgt de armoede in Nederland tot 8,1% en **9,8% van de kinderen.**
- Door op school ontbijt (lunch/naschoolse maaltijd/gezonde snack/ fruit/groente) aan te bieden worden **enerzijds kinderen geholpen en anderzijds ouders ontlast.**

Voorbeelden van reguliere aanvragen voor voedingsprojecten door scholen. Aanvragen variëren van schoolfruit, tot koken met kinderen, tot aanvragen voor warme lunch via (semi-) commerciële organisaties als een Tommy Tomato:

29-08-2022	6.01. Project gezonde voeding op school	OBS Roombeek - ENSCHEDE	€ 2.000,00	Geen.
29-08-2022	6.01. Project gezonde voeding op school	SBO Het Spectrum - AMSTERDAM	€ 4.742,00	We zijn niet ingeloot bij het EU-schoolfruit programma.
30-08-2022	6.01. Project gezonde voeding op school	Cees Wilkeshuischool - DEVENTER	€ 1.416,15	Deze actie past niet in de basisactiviteiten van de school maar is voor onze populatie van belang
06-09-2022	6.01. Project gezonde voeding op school	Het Rondeel - DEN BOSCH	€ 1.200,00	subsidie gemeente en eu-fruit reeds aangevraagd.
06-09-2022	6.01. Project gezonde voeding op school	SBO Het Spectrum - AMSTERDAM	€ 2.950,50	We zijn niet ingeloot in het EU schoolfruitprogramma.
06-09-2022	6.01. Project gezonde voeding op school	Christophoor - ROTTERDAM ZUID	€ 5.000,00	In onze MFA werken 8 volwassenen met een beperking. Zij maken 3 keer in de week het gezonde tussendoortje voor de kinderen. 1 dag in de week werken zij samen met 2 koks van voedseducatie010. Samen maken ze dan een warme lunch voor de kinderen. Dit vinden zowel de kinderen als de mensen met een beperking geweldig.
08-09-2022	6.01. Project gezonde voeding op school	Sint Bernardusschool - HAARLEM	€ 410,00	niet aanwezig
08-09-2022	6.01. Project gezonde voeding op school	Agnesschool - ROTTERDAM ZUID	€ 8.000,00	De gemeente wil hier nog niet aan bijdragen.
08-09-2022	6.01. Project gezonde voeding op school	Agnesschool - ROTTERDAM ZUID	€ 8,00	De gemeente wil hier nog niet aan bijdragen.
16-09-2022	6.01. Project gezonde voeding op school	Instituut Meester Schats Noord - ROTTERDAM	€ 104,50	Deze kosten kunnen we niet verhalen op de ouders en hebben hier binnen de school geen speciaal budget voor. De producten worden gesponsord.
20-09-2022	6.01. Project gezonde voeding op school	Da Costa School - ROTTERDAM ZUID	€ 4.437,34	We hebben helaas dit jaar geen gratis schoolfruit en kunnen de bijdrage van JEF goed inzetten door schoolfruit voor alle leerlingen te bekostigen. Voor veel van onze ouders is het niet haalbaar om iedere dag fruit mee te geven naar school.
21-09-2022	6.01. Project gezonde voeding op school	De Klimop - ROTTERDAM	€ 7.638,00	geen andere voorliggende voorzieningen
22-09-2022	6.01. Project gezonde voeding op school	Sint Bernardusschool - HAARLEM	€ 180,00	Geen andere voorzieningen
22-09-2022	6.01. Project gezonde voeding op school	BS De Wissel - ROTTERDAM ZUID	€ 15,18	Gezonde voeding stimuleren inclusief een activiteit aan koppelen.
23-09-2022	6.01. Project gezonde voeding op school	Wantijschool - DORDRECHT	€ 3.780,39	Door een directiewissel is alleen locatie Maasstraat ingeloot voor EU schoolfruit. Onze leerlingen op Noordhove krijgen dit fruit niet en voor thuis is fruit vaak een te dure uitgave, zeker voor de nieuwkomers uit oorlogsgebied Oekraïne die na de herfstvakantie gaan komen.

Huidig JEF noodhulp programma met subsidie OCW & SZW:

Er was al veel ervaring met voedingsprojecten en ook het aanbieden van ontbijt op verschillende scholen aangesloten bij het Jeugdeducatiefonds. Een bekende vorm is het ontbijtbuffet dat voorschools wordt aangeboden aan ieder kind dat er behoefte aan heeft. Kinderen komen een half uur eerder op school om te ontbijten, een laagdrempelige en niet stigmatiserende manier van hulp verlenen. Ouders kunnen eventueel meehelpen met boodschappen doen en smeren, en zijn daar veelal ook toe bereid, zeker als ze zodra de school begonnen is zelf ook kunnen ontbijten. Scholen kunnen ook kiezen voor samenwerking met commerciële partijen. Of kiezen voor een warme lunch. De school bepaalt, en kiest wat past bij de school en doelgroep.

ontwikkeling voor alle kinderen

Ontbijt en lunch op school...

Zonder leerkrachten te belasten:

"Onze school heeft elke ochtend een inloop ontbijt, iedere leerling is welkom. We hebben een vaste vrijwilliger die hier een vergoeding voor krijgt vanuit het budget van JEF."

"Wij laten een lokale supermarkt brood, beleg, fruit en melk bezorgen."

"Wij hebben via JEF een vrieser aangeschaft zodat we maar 1x per week brood hoeven te bestellen."

Zonder dat onderwijstijd verloren gaat:

"Bij ons vulen kinderen met hun ouders na schooltijd hun broodtrommel voor de dag er na."

"Wij hebben een fruitbar in de hal waar kinderen snel hun fruit kunnen pakken als ze binnenkomen."

Liever niet op school smeren?

"De lunch wordt verzorgd door de collega's van het wijkcentrum. Zij zullen in de keuken voor meerdere scholen lunch klaarmaken."

"Wij hebben een initiatief met buurtwinkeliers opgezet. Ouders kunnen op school een bon halen, hiermee kunnen ze voor een week lang brood en beleg krijgen bij twee lokale ondernemers. Ouders kunnen dan zelf de broodtrommel van hun kind vullen."

"Wij zijn op onze school in Rotterdam gestart met www.boterhamsters.nl"

"Wij hebben de vrijwilligers van het theehuis bereid gevonden om ons te helpen bij het verzorgen van het eten op school. Zij maken het eten vooraf klaar in hun theehuis en brengen het dan voor schooltijd bij ons op school."

Deze school kiest voor fruit, yoghurt, krentenbollen, ontbijtkoek, rijstwafels en melk. Makkelijk en snel om mee te nemen!

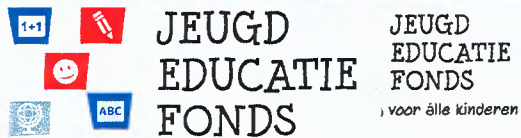
Meer goede ideeën? Of wil je meer informatie? Stuur een e-mail naar: matou.brauers@jeugdeducatiefonds.nl

ontwikkeling voor alle kinderen

Scholen blijken inventief, ondernemend en bereid tot organiseren:

Vandaag mochten 28 leerlingen aanschuiven bij het schoolontbijt op bs. de Schakel in Kerkrade 🍞. Met dank aan het #jeugdeducatiefonds en de vrijwillige ouders die dit mede mogelijk maken. Mooi dat dit kan!

ontwikkeling voor alle kinderen

In kindcentrum Opwierde is vanaf maandag 31 oktober de broodbar geopend.

🐛 Vuurvlinder kinderen kunnen tussen 7.45 en 8.15

en Triangel kinderen tussen 8.00 en 8.30 komen ontbijten in de centrale hal.

De kinderen kunnen dan ook hun broodtrommel en beker vullen voor de rest van de dag. Bijvoorbeeld fruit voor de ochtendpauze en boterhammen en een beker melk voor de middagpauze.

Je kunt ook thuis ontbijten en op school je trommeltjes vullen met brood en fruit. Je moet dan zelf een beker en een trommel meenemen!

Je mag ook ontbijten op school en je lunch meenemen vanaf huis.

Kinderen vanaf groep 5 mogen zelf komen om broodjes te smeren. Bij de jongere kinderen willen we graag begeleiding van de ouders.

Ouders zijn ook welkom om met hun kind mee te ontbijten.

In steeds meer gezinnen wordt het lastiger om financieel rond te komen. Daarom zijn we heel blij dat we, dankzij de inzet van een groep ouders die vrijwillig komt helpen, dit aanbod van het Jeugdeducatiefonds kunnen aannemen.

Bijlage 3: Motie

Rode
Kruis

JEUGD
EDUCATIE
FONDS
ontwikkeling voor alle kinderen

36200-49

22 september 2022

Nota over de toestand van 's Rijks Financiën

MOTIE VAN DE LEDEN DASSEN EN PATERNOTTE

Plenair debat (overig) - Algemene Politieke Beschouwingen antwoord 1e termijn + rest

43

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat kinderen uit een kwetsbare omgeving hard worden geraakt door de verslechterende economische situatie;

overwegende dat we met een maaltijd op school deze kinderen kunnen helpen en tegelijkertijd de gezondheid en kansgelijkheid versterken;

overwegende dat we inmiddels zijn begonnen met de rijke schooldag;

verzoekt de regering het bieden van een maaltijd op school expliciet als optie toe te voegen aan de investeringen in de rijke schooldag, in het bijzonder op scholen in kwetsbare wijken;

Verzoekt de regering de invoering van de rijke schooldag, en het daarbinnen bieden van de optie van een maaltijd op school, te versnellen door voor de begrotingsbehandeling OCW te bezien hoe uit onderuitputting in 2022 een bedrag van indicatief 100 miljoen euro kan worden toegevoegd aan het beschikbare budget voor de rijke schooldag,

en gaat over tot de orde van de dag.

Dassen

Paternotte

